

European Network of Election Monitoring Organizations International Observation Mission Repeat Elections of the People's Deputies of Ukraine in five Single-Mandate Constituencies of December 15, 2013	Європейська мережа організацій, що спостерігають за виборами Міжнародна місія зі спостереження за Повторними виборами народних депутатів України у п'яти одномандатних виборчих округах 15 грудня 2013 року
--	---

Попередній звіт **22 листопада – 10 грудня 2013**

Міжнародна місія ENEMO зі спостереження за Повторними виборами народних депутатів України у п'яти одномандатних виборчих округах 15 грудня 2013 року розпочала свою роботу 10 листопада 2013 року з приїздом 3 членів керівної групи. Сім довготривалих спостерігачів прибули до Києва 20 листопада 2013 року та були розосереджені після проходження тренінгу. Усі спостерігачі були поінформовані щодо поточної ситуації в країні та особливостей виборчого законодавства України. Команди довготривалих спостерігачів ENEMO працюють в усіх 5-ти виборчих округах, де відбудуться повторні вибори.. Даний попередній звіт включає спостереження довготривалих спостерігачів ENEMO щодо проведення передвиборчої кампанії, формування та роботи виборчих комісій, а також розгляд офіційних скарг. Також ведеться спостереження за роботою Центральної виборчої комісії. Спостереження, надані у даному звіт базуються на 16 звітах, отриманих від довготривалих спостерігачів. Від початку місії спостерігачі ENEMO провели 176 зустрічей: 46 з членами виборчих комісій та посадовими особами, 24 з кандидатами, представниками кандидатів та представниками політичних партій, 11 з представниками неурядових організацій, 14 з представниками ЗМІ та іншими місцевими та міжнародними співрозмовниками. Вони спостерігали за проведенням 11 мітингів та протестів, а також 12 засідань окружних виборчих комісій (ОВК), 6 засідань Центральної виборчої комісії (ЦВК) та відвідали 41 дільничну виборчу комісію (ДВК). У день голосування ENEMO додатково задіє 30 короткострокових спостерігачів для спостереження за початком голосування, процесом голосування в цілому, процедурою підрахунку голосів та заповнення протоколів на виборчих ділянках. Міжнародна місія зі спостереження ENEMO в Україні працює за підтримки Національного демократичного інституту міжнародних відносин.

ОСНОВНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

- Повторні вибори депутатів України у п'яти одномандатних виборчих округах відбудуться 15 грудня 2013 року відповідно до рішення Верховної Ради. Законодавча база включає закон «Про вибори народних депутатів» та закон «Про повторні вибори народних депутатів в одномандатних округах №94, 132, 194, 197 та 223».
- Не дивлячись на те, що Євромайдан не має прямого відношення до повторних виборів у п'яти одномандатних округах, ЕНМО висловлює серйозне занепокоєння ситуацією в сфері безпеки в Києві. ***ЕНМО звертається до усіх ключових сторін виборчого процесу, а також до тих, хто приймає рішення взяти всі необхідні заходи з метою забезпечення безпеки та вільного пересування виборців, особливо у день голосування 15 грудня 2013 року.***
- Засідання ЦВК відкриті для спостерігачів, представників ЗМІ та політичних партій. Однак, доступ до реального процесу прийняття рішень є обмеженим системою закритих засідань. ***ЕНМО закликає виборчу адміністрацію взяти додаткових заходів з підвищення чесності та прозорості виборчого процесу. Зокрема, завчасно надавати проекти постанов ЦВК та забезпечити відповідний розгляд скарг, пов'язаних з виборчим процесом.***
- ЦВК скасувала реєстрацію єдиного кандидата від опозиції в 94 окрузі Віктора Романюка у відповідності до рішення Київського апеляційного адміністративного суду та Вищого адміністративного суду України. ***ЕНМО позитивно оцінює спробу ЦВК використати всі легітимні методи для забезпечення реєстрації кандидата в народні депутати Романюка. ЕНМО також звертається до законодавчих органів з проханням переглянути вимоги до кандидатів щодо обов'язково проживання в країні протягом останніх 5-ти років.***
- Станом на 10 грудня 2013 року було замінено щонайменше 59% членів ОВК та більш ніж 55% членів ДВК. Процес заміни досі триває. Незбалансований склад ДВК та ОВК, а також наявність членів, які не пройшли спеціального навчання можуть спричинити порушення при голосуванні та процесі підрахунку голосів в день виборів. ***ЕНМО закликає відповідні законодавчі органи та ЦВК забезпечити законні та технічні механізми для запобігання масовим замінам у складі ОВК та ДВК під час майбутніх виборів.***
- Поширеними є випадки анти-агітації та зловживання адміністративним ресурсом. Місцеві групи спостерігачів ОПОРИ та КВУ повідомляють про велику кількість випадків підкупу виборців з боку кандидатів. ***ЕНМО висловлює занепокоєння через відсутність дієвих санкцій, які можна застосувати у випадках порушення порядку ведення передвиборчої агітації та закликає суди та ЦВК діяти у таких випадках у відповідності до закону.***

ЗАКОНОДАВЧА БАЗА

28 жовтня 2012 року в Україні відбулися парламентські вибори. 5 листопада 2012 року Центральна виборча комісія України (ЦВК) прийняла рішення про неможливість встановити достовірні результати виборів у п'яти виборчих округах: № 94 (Обухівський район, Київська область), №132 (Первомайський район, Миколаївська область), №194 (Черкаси), №197 (Канівський район, Черкаська область) та №223 (Київ). Відповідно до пропозиції ЦВК, Верховна Рада прийняла рішення щодо проведення повторних виборів у вищезазначених виборчих округах. 5 вересня 2013 року Верховна Рада також прийняла закон одноразового використання «Про повторні вибори народних депутатів України в одномандатних виборчих округах № 94, 132, 194, 197, 223».

Протягом останнього року в рамках підготовчого процесу до підписання Угоди про асоціацію з ЄС в Україні підготували проект оновленого закону про вибори. Міністр юстиції України надіслав запит до Венеціанської комісії та ОБСЄ/БДПІІ для отримання коментарів щодо тексту закону. Проект закону підготовлено, однак Президент його наразі ще не підписав. Новий закон «Про вибори народних депутатів України в одномандатних виборчих округах № 94, 132, 194, 197, 223» стосується лише перевиборів 15 грудня 2013 року.

Отже, основним законом, який регламентує проведення парламентських виборів залишається закон «Про вибори народних депутатів України», прийнятий у листопаді 2011 року. Зокрема, це Стаття 104 та Стаття 107, в яких йдеться про проведення повторних виборів. Законодавча база також включає Конституцію України, Закон про Центральну виборчу комісію, Закон про державний реєстр виборців, Кримінальний кодекс, Кодекс адміністративного судочинства та інструкції та постанови ЦВК.

В Україні діє змішана виборча система. До складу Верховної Ради України входять 450 народних депутатів: 225 обираються за закритими партійними списками згідно з пропорційною системою, а ще 225 обираються за мажоритарною системою в одномандатних виборчих округах.

ВИБОРЧА АДМІНІСТРАЦІЯ

Центральна виборча комісія

Засідання Центральної виборчої комісії відбуваються щодня і є відкритими для спостерігачів. Рішення ЦВК у переважній більшості приймаються одногolosно без обговорення. Зазвичай, перед черговим відкритим засіданням ЦВК проводить закриті засідання (нарада), на якому фактично відбувається процес прийняття рішень. 6 грудня 2013 року ні спостерігачі, ні представники медіа чи партій не отримали офіційного порядку денного засідання ЦВК, однак спостерігач ENEMO, відповідальний за роботу з ЦВК, випадково ознайомився з порядком денним наради, яка передувала вищезазначеному засіданню. Не дивлячись на те, що процес голосування членів ЦВК є відкритим, процес прийняття рішень є закритим. Тому, ENEMO не може оцінити роботу ЦВК як прозору.

Відповідно до Закону про вибори представники партій мають право бути присутніми на засіданнях ЦВК, а також брати участь в обговоренні. Теоретично, вони можуть скористатися своїм правом дорадчого голосу, однак, через загальну обстановку на засіданнях ЦВК та процес прийняття рішень в цілому їх присутність є номінальною. Незважаючи на положення Закону, представникам партій не надаються документи, необхідні для повноцінної участі у процесі прийняття рішень. Екземпляри порядку денного не завжди наявні у кількості, достатній для всіх присутніх, а отримати копію, в основному, можна безпосередньо перед засіданням. Ні проект, ні остаточний порядок денний не публікуються на сайті ЦВК. Представники партій не мають доступу до проектів постанов та всіх додаткових документів, на яких базуються проекти постанов. В середньому, на офіційних засіданнях члени ЦВК витрачають 2-3 хвилини на голосування за постанову без обговорення. Незалежно від того чи мають представники партій, спостерігачі та журналісти чітке розуміння прийнятих рішень, ознайомитися з повним текстом прийнятих постанов можна лише на наступний день, коли їх буде опубліковано на сайті ЦВК.

ЕНЕМО закликає виборчу адміністрацію взяти додаткових заходів з підвищення чесності та прозорості виборчого процесу. Зокрема, завчасно надавати проекти постанов ЦВК та забезпечити відповідний розгляд скарг, пов'язаних з виборчим процесом.

Окружні виборчі комісії (ОВК) та дільничні виборчі комісії (ДВК)

25 жовтня 2013 року ЦВК провела жеребкування щодо включення кандидатур до складу окружних виборчих комісій (ОВК). Політичні партії, фракції яких представлено у Верховній Раді, мають право на одного представника в кожній ОВК. Інші посади заповнюються шляхом жеребкування. Жеребкування проводилося окремо для кожного округу, що дозволило ОВК мати більш репрезентативний склад, ніж на чергових виборах народних депутатів 2012 року. Спостерігачі ЕНЕМО відвідали чотири з п'яти округів (№ 94, 132, 194 та 223) процедур жеребкування щодо включення кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (ДВК). Окрім певних затримок у зв'язку з технічними та організаційними проблемами, спостерігачі ЕНЕМО не виказали суттєвих нарікань на процедуру жеребкування. Представники місцевої групи зі спостереження за виборами ОПОРА повідомили про обмежений доступ на проведення жеребкування до складу ДВК в окрузі № 194.

Тим не менш, важливим питанням залишається високий рівень заміни членів комісій як в ОВК, так і в ДВК. Згідно інформації, наданої спостерігачам ЕНЕМО, щонайменше 53 з 90 членів ОВК (59%) було замінено у всіх п'яти округах станом на 01 грудня 2013 року. Найвищий рівень заміни членів комісій було повідомлено в окрузі №132, де 17 з 18 членів комісії замінено було. В окрузі №223 мали місце 12 заміни, в той час як політична партія «Соціал-Патріотична Асамблея Слов'ян» та Народна екологічна партія замінювали своїх представників по два рази.

Як повідомляється спостерігачами ЕНЕМО, станом на 07 грудня 2013 року в усіх п'яти округах було замінено 7500 з загальної кількості у 13570 членів ДВК (55%). Найвищий рівень заміни було повідомлено в окрузі №223, де наразі вже було замінено понад 80% членів ДВК (в окрузі №132 відповідний рівень становить близько 60%, в окрузі №94 – понад 50%, в окрузі №197 – понад 45%, а в окрузі №194 – близько 40%).

Хвиля замінів та велика кількість кандидатів у члени ДВК, висунуті більше ніж одним політичним суб'єктом (наприклад, 115 подвійних висунув в окрузі №197 та 120 в окрузі №132), викликають занепокоєння, що багато висунувців було зареєстровано кандидатами у члени ДВК без їхнього відома з метою замінити їх в подальшому після жеребкування. В 2012 році було багато доказів використання такої процедури, зокрема технічними партіями, які замінювали своїх членів ОВК та ДВК людьми з виразнішим зв'язком з відомими політичними партіями та кандидатами. Незнання або відмова деяких членів ДВК повідомляти спостерігачам ЕНМО, яку політичну партію або суб'єкт виборчого процесу вони представляють (наприклад в ДВК №320768 та №320767 в окрузі №94; голова ДВК №480702 в окрузі №132), тільки поглибили такі підозри. Заміни були однією з причин пізнього формування ДВК. Спостерігачі ЕНМО не знайшли жодного члена комісії у 5 ДВК в окрузі №197, 3 ДВК в окрузі №194 та щонайменше в 1 ДВК в окрузі №132, хоча крайній строк для формування ДВК давно пройшов.

Так як тренування для членів ДВК вже пройшли в перший тиждень грудня, а процес замінів ще продовжується, така ротація може негативно вплинути на роботу ДВК у день виборів. Незбалансований склад ОВК та ДВК разом з наявністю недостатньо підготовлених членів комісій може призвести не тільки до порушень процедури голосування, але і до проблем при підрахунку голосів та зведенні результатів, що становило головну причину проведення повторних виборів в п'яти одномандатних округах. ***ЕНМО закликає відповідні законодавчі органи та ЦВК забезпечити законні та технічні механізми для запобігання масовим замінам у складі ОВК та ДВК в майбутньому.***

РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ

Період висунувння кандидатів тривав з 16 жовтня до 14 листопада, а реєстрація кандидатів закінчилась 18 листопада 2013 року. Згідно з інформацією, розміщеною на офіційній сторінці ЦВК, отримано 268 заяв, з яких зареєстровано 207¹. В окрузі №94 зареєстрували рекордну кількість кандидатів – 84 особи, в той час як в окрузі №223 зареєстрували 75 кандидатів. Щонайменше, у трьох округах були помічені так звані клони відомих кандидатів (наприклад, кандидата Левченко та Пилипишина в окрузі №223, кандидата Романюка в окрузі №94 та Соколова в окрузі №132). Однак, багато кандидатів зняли свої кандидатури з виборів після реєстрації. Станом на 4 грудня 2013 року загальна кількість кандидатів, що балотуються на цих виборах, становить 152² особи.

Загальна кількість осіб, яким було відмовлено в реєстрації, дорівнює 56. Здебільшого, підстави для відмови в реєстрації були технічними. Документи подавалися на реєстрацію не в повному складі, або в таких документах містилися певні невідповідності.

¹ Округ №94 - 84 кандидати; округ №132 - 13 кандидатів; округ №194 - 17 кандидатів; округ №197 - 18 кандидатів; округ №223 - 75 кандидатів.

² Округ № 94 – 39 кандидатів, округ № 132 – 11 кандидатів, округ № 194 – 16 кандидатів, округ № 197 – 16 кандидатів, округ № 223 – 70 кандидатів.

Прикладами підстав для відмови в реєстрації можна навести наступне:

- Документи не містять зобов'язання кандидата у разі обрання його депутатом припинити діяльність, яка несумісна з мандатом народного депутата України, або зазначення, що така діяльність ним не здійснюється;
- Документи не містять відомостей щодо посади (заняття) та місця роботи; не містять відомостей щодо громадської роботи;
- Документи не містять відомостей щодо громадянства кандидата із зазначенням часу проживання на території України;
- Відсутність документа про внесення грошової застави;
- Документи не містять відомостей щодо наявності чи відсутності в кандидата судимості;
- Документи не містять відомостей щодо місця народження кандидата;
- Документи не містять відомостей щодо партійності кандидата;
- Документи не містять відомостей щодо контактного номера телефону кандидата.

На додаток до цих підстав, датування документів іншою датою ніж дата подання також вбачалося помилкою. Згідно закону кандидати мають два дні на виправлення помилок та неточностей, виявлених в поданих документах. Хоча закон роз'яснює, що такі помилки не становлять підставу для відмови в реєстрації, немає жодних чітких вимог, які забезпечили б контроль ЦВК за дотриманням прав кандидатів з цього питання.

5 грудня 2013 року ЦВК скасувала реєстрацію єдиного кандидата від опозиції в окрузі №94 Віктора Романюка у відповідності до судових рішень, в яких зазначалось, що кандидат не дотримався вимоги щодо проживання в Україні протягом останніх п'яти років (деталі наведено у розділі "Виборчі спори"). Дана вимога є однією з найбільш невизначених вимог українського виборчого законодавства. Чітко не зрозуміло чи зобов'язаний кандидат проживати в країні постійно. Більше того, судова інтерпретація не є послідовною та цілісною, а отже залишає місце для довільного застосування норм закону та невідповідних обмежень.

ENEMO звертається до законодавчих органів з проханням дотримуватись рекомендацій Венеціанської комісії та переглянути вимоги до правомочності кандидатів, зокрема щодо обов'язково проживання в країні протягом останніх 5-ти років.

ПЕРЕДВИБОРЧА АГІТАЦІЯ

Інтенсивність передвиборчих заходів у кожному виборчому окрузі різна. Найбільша активність спостерігається в округах № 94 та №223, в той час як в округах № 197 та № 132 наразі досить спокійно. Не дивлячись на велику кількість зареєстрованих кандидатів, лише деякі з них використовують візуальну рекламу, яку розміщують на білбордах, плакатах та листівках. Батьківщина, УДАР та Свобода значною мірою використовують Євромайдан для просування своїх політичних партій у Києві та Черкасах. Кандидат від партії Свобода Левченко (округ №223) приймає активну участь у протестах, а його основний суперник Пилипишин надає безкоштовну їжу та спальні місця мітингувальникам. Однак, спостерігачі ENEMO не зафіксували жодних масових передвиборчих агітацій за цих кандидатів під час протестів. Виключенням є випадок, коли під час мітингу 1 грудня 2013 року учасникам роздавали листівки на підтримку кандидата Левченко.

Не дивлячись на те, що протести не мають прямого відношення до повторних виборів у п'яти одномандатних округах, ENEMO висловлює серйозне занепокоєння щодо ситуації з безпекою в Києві. Враховуючи, що протести проходять безпосередньо в окрузі №223, ***ENEMO звертається до усіх зацікавлених сторін та тих, хто приймає участь в процесі прийняття рішень забезпечити безпеку та вільне пересування виборців, особливо у день голосування 15 грудня 2013 року.***

Спостерігачі ENEMO зафіксували щонайменше 19 випадків незаконної анти-агітації в округах №94, 132, 194 та 197, на меті якої було дискредитувати кандидатів від опозиції Романюка (№94), Корнацького (№132), Булатецького (№194) та Даценко (№197), а також незалежних кандидатів Бадаєва (№132), Круглова (№94) та Кармазіна (№94).

Групи місцевих спостерігачів ОПОРИ та КВУ, а також інші контактні особи повідомляють про велику кількість випадків підкупу виборців кандидатами. Спостерігачі ENEMO зібрали докази 3 таких випадків. В окрузі №94 спостерігачі відвідали комедійне шоу, спонсором якого виступив кандидат-самовисуванець Бадаєв. Протягом шоу представник кандидата роздавав пакети зі спортивним приладдям та футбольні м'ячі школярам та працівникам шкіл міста Обухів. На кожному з пакетів, в яких лежали подарункові набори було нанесено прізвище кандидата. Людей відкрито закликали голосувати за Бадаєва, щоб мати можливість отримати більше подарунків. Спостерігачі ENEMO повідомили, що в окрузі №132 людям похилого віку безкоштовно надавали окуляри в агітаційному наметі кандидата-самовисуванця Соколова. Це відбувалось до того моменту, як Соколов зняв свою кандидатуру з виборів. В виборцям пропонували гроші, якщо вони проголосують за незалежного кандидата Поплавського. В мережі Інтернет є відео, на якому можна побачити виборців в окрузі №194, зареєстрованих нібито як офіційні агітатори за кандидата Поплавського. Однак, люди стверджують, що отримали певну суму грошей в обмін на свій голос за кандидата і, насправді, не працюють агітаторами. Через численні звіти та чутки про прямий та непрямий підкуп виборців Черкаська міська рада звернулася із заявою до прокуратури з проханням перевірити відповідну інформацію, опубліковану у місцевих ЗМІ.

Протягом останніх двох тижнів спостерігачі ENEMO зареєстрували щонайменше 6 випадків передвиборчої агітації кандидатів під час офіційних заходів. Особливо відзначимо округ №94 (агітація за Бадаєва), округ №132 (агітація за Круглова) та округ №223 (агітація за Пилипишина), де відбулось відкриття дитячих майданчиків та надавалися стипендії студентам. В окрузі №223 спостерігачі ENEMO повідомляють про наявність агітаційних матеріалів за кандидата Пилипишина у приміщенні школи №73. В даній школі розміщено дві ДВК округу №223. В окрузі №94 на офіційній сторінці місцевої адміністрації розміщено інформацію на підтримку кандидата у депутати Бадаєва. Спостерігачі ENEMO також повідомляють про наявність трьох білбордів, на яких “жителі міста Васильків” дякують кандидату Бадаєву за новий басейн.

Представники партії “Батьківщина” скаржаться на складнощі, пов'язані з розміщенням агітаційних матеріалів на білбордах в окрузі №94. Спостерігачі ENEMO підтвердили, що білборди на підтримку кандидата від Батьківщини поступаються у кількості білбордам на підтримку його конкурента Бадаєва. Представники партії Батьківщина також повідомляють про кандидатів у депутати, які використовували логотип, символіку та кольори партії, однак

не були висунуті і не підтримуються нею. Таких випадків щонайменше два. Було подано позов проти кандидата Кузьоменського, який балотується в окрузі №194. Також готується офіційна скарга на кандидата Власенко, який балотується в окрузі №223.

На зустрічах зі спостерігачами ENEMO різні джерела повідомляли про залякування працівників публічного сектору та шкіл у виборчому окрузі №132 та №197. Людям погрожують звільненням, якщо вони не проголосують за кандидата Круглова (округ №132) та кандидата від партії “Батьківщина” Червонописького (округ №197). Досить важко знайти докази на підтвердження таких подій, однак велика кількість подібних повідомлень викликає занепокоєння.

ВИБОРЧІ СПОРИ

Спостерігачі ENEMO зібрали інформацію та спостерігали за ходом 8 судових справ. В окрузі №132 було подано позов проти опозиційного кандидата Корнацького щодо легітимності його українського громадянства; місцева група спостереження КВУ подала позов проти заборони проведення мітингів у Черкасах. В окрузі №194 суд не задовольнив 3 позови, пов’язані з проведенням жеребкування членів ДВК. Кандидат Кармазін (округ №94) звернувся з позовом проти діяльності ОВК, а позов щодо скасування реєстрації опозиційного кандидата Романюка (округ №94) розглядався під час двох різних слухань. Досі відсутні будь-які правові наслідки розгляду скарг та позовів, за виключенням хіба що справи Романюка, яка наразі є найвідомішою подією передвиборчого періоду.

21 жовтня 2013 року ЦКВ прийняла рішення про реєстрацію Віктора Романюка кандидатом у виборчому окрузі № 94. Віктор Романюк був єдиним кандидатом від трьох головних опозиційних партій: Батьківщина, Удар та Свобода. Його реєстрацію було скасовано 05 грудня 2013 року на засіданні Центральної виборчої комісії на виконання постанови Вищого адміністративного суду України.

29 листопада 2013 року позивач Володимир Шпакович звернувся до Київського апеляційного адміністративного суду з вимогою скасування постанови ЦВК про реєстрацію Віктора Романюка кандидатом в народні депутати. Позивач стверджував, що Віктор Романюк не проживає на території України протягом останніх п’яти років. Київський апеляційний адміністративний суд постановив частково задовольнити вимоги позивача: суд визнав рішення ЦВК про реєстрацію Романюка протиправним та скасував його. Дане рішення було оскаржене всіма сторонами в суді вищої юрисдикції.

04 грудня 2013 року Вищий адміністративний суд України виніс рішення про скасування реєстрації Віктора Романюка. Апелянтами виступили знову Володимир Шпакович (який жодного разу не відвідав слухання по даній справі), Віктор Романюк та ЦВК. Володимир Шпакович просив суд визнати протиправною бездіяльність ЦВК. З іншого боку, ЦВК та Віктор Романюк вимагали скасувати рішення Київського апеляційного адміністративного суду. Але суд не прийняв до розгляду їх заперечення. Серед іншого, ЦВК заявляло, що позивач не дотримався п’ятиденного строку, встановленого КАС України для оскарження дій, рішень чи бездіяльності виборчих комісій. Крім того, спірна постанова ЦВК не порушує прав та

інтересів особисто позивача, оскільки він не є виборцем у виборчому окрузі №94. Вищий адміністративний суд України зобов'язав ЦВК скасувати реєстрацію Романюка як кандидата, але не задовольнив вимоги позивача визнати рішення ЦВК про реєстрацію протиправним та скасувати його.

Київський апеляційний адміністративний суд прийняв справу до розгляду, не дивлячись на те, що законні строки оскарження в суді вже минули. Позивач звернувся до ЦВК 28 листопада з повідомленням, що реєстрація Романюка не відповідає вимогам закону, в той час як процес реєстрації кандидатів тривав до 19 листопада. Вищий адміністративний суд визнав висновки Київського апеляційного адміністративного суду законними, хоча і погодився, що законного строку оскарження дотримано не було. Як зазначив Андрій Магера, заступник голови ЦВК: "Якби скасування реєстрації відбулося в установленій законом строк, то партія "Батьківщина" ще мала б можливість висунути іншого кандидата. Зараз такої можливості вже немає."³

ENEMO позитивно оцінює спробу ЦВК використати всі легітимні методи для забезпечення реєстрації кандидата в народні депутати Віктора Романюка. ENEMO також звертається до законодавчих органів з проханням переглянути вимоги до кандидатів щодо обов'язково проживання в країні протягом останніх 5-ти років.

Більше того, ENEMO висловлює занепокоєння через відсутність дієвих санкцій, які можна застосувати у випадках порушення порядку ведення передвиборчої агітації. ENEMO закликає суди та ЦВК реагувати на порушення порядку ведення передвиборчої агітації та притягувати кандидатів до адміністративної та кримінальної відповідальності згідно з законом.

Єдиною офіційною версією даного звіту є англomовна.

Європейська мережа зі спостереження за виборами (ENEMO) – міжнародна мережа, до складу якої входить 22 провідні організації зі спостереження за виборами з 17 країн Східної та Центральної Європи, а також Центральної Азії. Організації-члени ENEMO спостерігали за більш ніж 200 виборчими процесами та задіяли більш ніж 200,000 професійних спостерігачів. Станом на сьогодні ENEMO організувала 17 місій зі спостереження за виборами у 7 країнах.

ENEMO працює у повній відповідності до міжнародних стандартів спостереження за виборами. У 2005 році ENEMO підписала Декларацію принципів міжнародного спостереження. У 2012 році усі організації-члени ENEMO підписали Декларацію глобальних принципів непартійного спостереження та моніторингу виборів громадськими організаціями. Усі спостерігачі ENEMO підписали Кодекс поведінки міжнародних спостерігачів за виборами.

³ http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2013/12/131205_romaniuk_election_vc.shtml